

ΔΗΟΥΤΕΥ

ΜΕΤΑΜΟΡΦΟΖΙ,
ΑΒΟ ΖΟΛΟΥΤΙΥ ΟΣΕΛ

Апулей
Метаморфози, або
Золотий осел

Книга перша

1. Отож я оповім тобі на мілетський лад різні небилиці й натішу ласкавий твій слух приємною балачкою, якщо звелиш прочитати оцей єгипетський папірус, списаний вістрям нільського очерету. Вволю надивуєшся: як міняється людська доля, як люди перетворюються на інших істот і знову стають собою. Але почну. А втім, хто ж оповідач — запитаєш? Послухай в кількох словах.

Рід мій — старовинний. Колиска його — Аттичний Гіметт, Ефірейський перешийок і Спартанський Тенар, землі благодатні, увіковічені талановітшими, аніж оця моя, книгами. Тут ще хлопчиною я опанував аттичну говірку. Згодом подався до столиці Лацію, де самотужки, добре попотівши, вивчив мову цієї країни. Ось чому заздалегідь прошу в тебе, читачу, вибачення, якщо в моєму невибагливому стилі неприємно вразить твоє вухо якийсь чужоземний або просторічний вислів. Річ у тім, що така різноманітність мови відповідає духу раптових перетворень, що складають зміст нашої книги. Починаємо оповідь. Будь уважним, читачу, розважишся.

2. Одного разу я вибрався в ділову подорож у Фессалію, батьківщину моєї матері, яка пишається походженням від славетного Плутарха та його

племінника, філософа Секста. Як тільки на моєму сніжно-білому конику місцевої породи я подолав гірські хребти, трясовини в долинах, росисті луки й зорані поля, то сам забажав відпочити і розім'яти ходом ноги, бо набридло мені довге перебування в сідлі, та й кінь уже геть-чисто вибився із сил. Зіскакую на землю, старанно витираю листям піт з коня, гладжу його по вухах, розгнзую, пускаю ступою, щоб він, як вимагає природа, приніс полегшу своєму шлунку. У той час як він, схиливши голову вбік, скубав собі вранці травичку на лузі, по якому ми їхали, я наздоганяю двох подорожніх, що йшли переді мною на невеликій відстані. Прислухаюсь, про що вони жваво розмовляють, і чую, як один із них, розсміявшись, каже: — Облиш свої теревені, безглузді і пусті! — Почувши таке, я, ласий на всілякі новини, кажу: — Ні, що ви! Нехай веде далі! Дозвольте й мені взяти участь у вашій розмові: я охоче послухаю, не тому, що я надто цікавий, а тому, що кортить мені знати, якщо не все, то принаймні якнайбільше. До того ж за цікавою і приємною бесідою легше подолаємо цей пагорб.

3. Той, хто почав, пояснює: — Далебі, молоти таке — все одно, що запевняти, нібито чаклунським замовлянням можна повернути назад течію швидкоплинних річок, втихомирити неспокійне море, знешкодити силу вітрів, зупинити в бігу сонце, а місяць змусити пінитися, зірвати з неба зірки і

встановити вічну ніч за рахунок дня та інші подібні нісенітниці.

Тут я вже сміливіше: — Будь добрий, — кажу до одного, — продовжуй свою оповідь, якщо тобі не важко і не набридло. — А звертаючись до другого, зауважую: — Ти вуха затулив і в своїй упертості наперед відкидаєш усе, що може бути очевидною правдою. Зрозумій же, що люди інколи помилково вважають за вигадку те, чого ніколи не чули, або те, до чого не звикли їхні очі, або ж, нарешті, те, чого не розуміють. Одначе, якщо задуматись, то виявиться, що це не лише легко можна зрозуміти, а й здійснити.

4. Якось увечері, коли я наввипередки з товаришами уминав сирники і намагався проковтнути трохи більший кусок, раптом заліпило мені горло, аж дух заперло, та так, що я ледь дуба не дав. А нещодавно в Афінах, перед Строкатим портиком, я на власні очі бачив, як один мандрівний штукар ковтав вістрям униз прегострий меч. Потім він за мізерну плату встромив собі глибоко в нутроці смертоносним кінцем мисливський спис. І ось неймовірна річ: на залізом окуте ратище, ту його частину, яка стирчала з горла біля потилиці, скочив хлопчина з гарненьким личком і ну підніматись угору, та так при тому вигинався, немовби не мав ні кісток, ні мускулів. Глядачі аж роти з подиву пороззявляли. Складалось враження, неначе по вузлуватій палиці з напівобрубаними сучками, яку